



Τεύχος 7 – Οκτώβριος 2006

ΣΧΟΛΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Κύπρο Ζήνων Κοντολαίμης, Σόφη Νικολάου και Νικολέττα Πασιουρτίδου

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η έλλειψη έγκυρων προβλέψεων για την οικονομία, πέραν αυτών που δημοσιεύονται από τις κυβερνητικές υπηρεσίες, δημιουργεί ένα σοβαρό κενό για οικονομική ανάλυση στην Κύπρο. Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ), στην προσπάθειά του για προώθηση της γνώσης και του οικονομικού διαλόγου για την κυπριακή οικονομία, έχει εγκαινιάσει ερευνητικό πρόγραμμα με σκοπό τη συστηματική παρακολούθηση και πρόβλεψη οικονομικών μεγεθών.

Για τέτοιες προβλέψεις βασική προϋπόθεση είναι η ύπαρξη κατάλληλης υποδομής με ευρείας κάλυψης βάσεις οικονομικών δεδομένων και ένα επαρκές οικονομετρικό μοντέλο της κυπριακής οικονομίας. Οι βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιούνται για μακροοικονομικές προβλέψεις περιλαμβάνουν στατιστικά στοιχεία για πραγματικά οικονομικά μεγέθη—όπως, για παράδειγμα, πληθωρισμός, ΑΕΠ, απασχόληση—και στοιχεία από Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας (ΕΟΣ) που καταγράφουν τις αντιλήψεις και τις προσδοκίες επιχειρηματιών και νοικοκυριών, ως προς την παραγωγή, κατανάλωση, τιμές, απασχόληση κλπ. Οι Έρευνες αυτές αποτελούν χρήσιμο εργαλείο οικονομικής πολιτικής και αριθμός ανεξάρτητων κέντρων οικονομικής έρευνας συλλέγουν, μέσω ερωτηματολογίων, τα στοιχεία αυτά, τα οποία δημοσιεύουν για σκοπούς ανάλυσης και πρόβλεψης των διαμορφούμενων τάσεων της οικονομίας σε μηνιαία και τριμηνιαία βάση.

Στις περισσότερες χώρες μέλη της ΕΕ οι προβλέψεις για την οικονομία που βασίζονται στις ΕΟΣ αποτελούν χρήσιμο εργαλείο οικονομικής πολιτικής. Το σχόλιο αυτό εξετάζει κατά πόσο οι ΕΟΣ μπορούν να εφαρμοστούν και στην περίπτωση της Κύπρου, δηλαδή να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό με άλλες βάσεις δεδομένων, για την πρόβλεψη βασικών μεγεθών της κυπριακής οικονομίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα στοιχεία από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας συλλέγονται βάσει ερωτηματολογίου και αφορούν τις αντιλήψεις αναφορικά με την παρούσα οικονομική κατάσταση και τις προσδοκίες, για διάφορα οικονομικά μεγέθη, επιχειρηματιών, από διάφορους τομείς της οικονομίας, και καταναλωτών. Αυτά τα στοιχεία συλλέγονται γιατί περιέχουν προπορευόμενες πληροφορίες για την εξέλιξη διαφόρων μακροοικονομικών μεγεθών και χρησιμοποιούνται στην κατασκευή βραχυχρόνιων προβλέψεων οικονομικών μεταβλητών, όπως ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ. Η ανάλυση που έγινε έδειξε ότι τα στοιχεία των Ερευνών αυτών φαίνεται να είναι χρήσιμα για σκοπούς πρόβλεψης του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ τόσο στις ΕΕ25, κατά μέσο όρο, όσο και σε διάφορες ΕΕ15 και νεοενταχθείσες χώρες. Για την Κύπρο δεν υπάρχει ένδειξη ότι περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες για κατασκευή τέτοιων προβλέψεων. Εγείρεται συνεπώς θέμα περαιτέρω διερεύνησης των αιτιών αποτυχίας των στοιχείων στην περίπτωση της Κύπρου και διατύπωσης εισηγήσεων για βελτίωση της ποιότητάς τους για σκοπούς πρόβλεψης.



Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Κύπρο

Στοιχεία και δείκτες

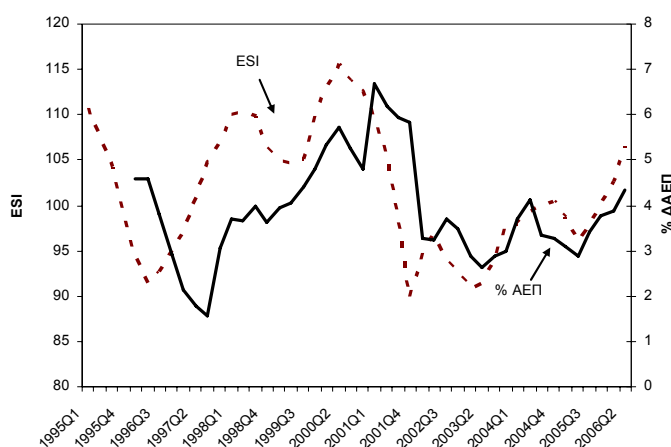
Τα στοιχεία που συλλέγονται στις ΕΟΣ έχουν τα ακόλουθα πλεονεκτήματα: (α) δημοσιεύονται πολύ πριν από πραγματικά μακροοικονομικά στοιχεία για την αντίστοιχη περίοδο, όπως λόγω χάρη το ΑΕΠ, (β) παρέχουν προπορευόμενες ενδείξεις για την πορεία της οικονομίας, (γ) δεν αναθεωρούνται, (δ) περιέχουν πολύ μικρό σφάλμα στη μέτρηση λόγω άμεσης πρόσβασης στον ερωτούμενο και (ε) καλύπτουν ένα βασικό παράγοντα που αγνοούν τα άλλα στατιστικά δεδομένα, αφού περιέχουν και ενδείξεις για μελλοντικές προσδοκίες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντονίζει τη συλλογή των συγκεκριμένων στοιχείων από όλες τις χώρες μέλη και τα δημοσιεύει στη μορφή Δεικτών Οικονομικής Συγκυρίας για επιμέρους τομείς (βιομηχανία/μεταποίηση, υπηρεσίες, λιανικό εμπόριο, κατασκευές και καταναλωτές/νοικοκυριά) και για την οικονομία συνολικά με τη χρήση του Σύνθετου Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας, ESI (Economic Sentiment Indicator)¹. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή των δεικτών βασίζονται στα ποσοστά των ερωτούμενων που έδωσαν θετικές (αισιόδοξες) και αρνητικές (απαισιόδοξες) απαντήσεις στις διάφορες ερωτήσεις. Ο δείκτης ESI υπολογίζεται χρησιμοποιώντας 15 ερωτήσεις που καλύπτουν με κατάλληλες σταθμίσεις όλους τους τομείς στους οποίους διεξάγεται η Έρευνα. Οι δείκτες αυτοί έχουν καθιερωθεί και χρησιμοποιούνται ευρύτατα στην ΕΕ, τόσο για απλή ανάλυση των μελλοντικών τάσεων της οικονομίας, όσο και σε συνάρτηση με οικονομετρικά μοντέλα μακροοικονομικών προβλέψεων.

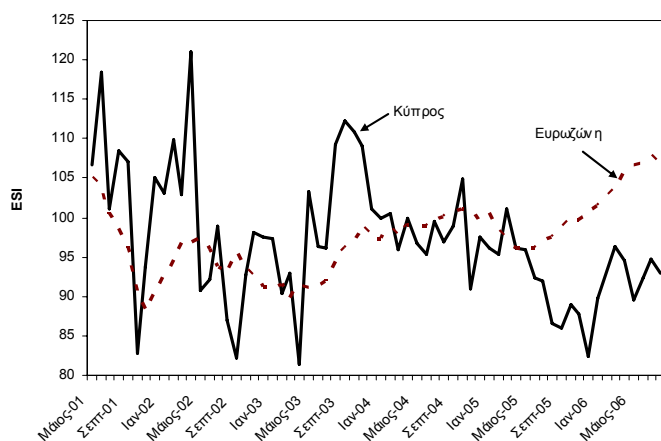
Το **Διάγραμμα 1** δείχνει το δείκτη ESI και την ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης αυτός προηγείται ξεκάθαρα των περιόδων ύφεσης της οικονομίας 1996, 2001-2003, αλλά και της πρόσφατης τάσης ανάκαμψης, που φαίνεται να ξεκίνησε από το δεύτερο εξάμηνο του 2005. Τα στατιστικά δεδομένα για το ΑΕΠ τους τελευταίους μήνες του 2005 έδειχναν υποτονικό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας χωρίς να εμφανίζουν καμία τάση για ανάκαμψη για το 2006. Συγκεκριμένα, για την Ευρωζώνη το ΑΕΠ κατέγραψε τριμηνιαία μεταβολή 0,3% το τελευταίο τρίμηνο του 2005, σε σύγκριση με 0,8% και 0,9% το πρώτο και δεύτερο τρίμηνο του 2006, αντίστοιχα.

Τι καταδεικνύουν αυτοί οι δείκτες για την Κυπριακή οικονομία, και πόσο αξιόπιστοι είναι για σκοπούς πρόβλεψης; Το **Διάγραμμα 2** συγκρίνει το δείκτη ESI για την Κύπρο με τον αντίστοιχο δείκτη για την Ευρωζώνη. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο δείκτης για την Ευρωζώνη αποτυπώνει καθαρά τις τάσεις που επικρατούν στην οικονομία. Αντίθετα ο δείκτης ESI για την κυπριακή οικονομία χαρακτηρίζεται από έντονες συχνές διακυμάνσεις (noise) και δεν φαίνεται να περιέχει πληροφορίες που να διαγράφουν τις μελλοντικές τάσεις στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα ενώ η

Διάγραμμα 1: ESI και ετήσια % μεταβολή του ΑΕΠ Ευρωζώνης



Διάγραμμα 2: ESI Κύπρου και Ευρωζώνης



¹ Βλέπε, http://ec.europa.eu/economy_finance/indicators/businessandconsumersurveys_en.htm.

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Κύπρο

κυπριακή οικονομία διερχόταν περίοδο οικονομικής ύφεσης το 2002-03, ο δείκτης ESI προέβλεπε ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Επιπλέον, ο δείκτης παρουσίαζε αρνητική τάση από το 2003, περίοδο κατά την οποία η οικονομία επιδείκνυε ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Το **Διάγραμμα 3** δείχνει το δείκτη ESI για την Κύπρο και τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ. Ο δείκτης ESI υπολογίζεται με βάση κοινές, για κάθε χώρα, σταθμίσεις. Οι σταθμίσεις αυτές πιθανόν να μην είναι κατάλληλες για την Κύπρο, όπου ο τομέας της μεταποίησης είναι σημαντικά μικρότερος σε σύγκριση με τις άλλες χώρες. Για αυτό το λόγο παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3 και μια αναθεωρημένη εκδοχή του ESI που χρησιμοποιεί μικρότερη στάθμιση για τον τομέα της μεταποίησης και ανάλογα μεγαλύτερη στάθμιση (βαρύτητα) για τις υπηρεσίες. Τόσο ο δείκτης ESI, όσο και η αναθεωρημένη εκδοχή του, φαίνεται να έχουν σοβαρές αδυναμίες πρόβλεψης του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ.

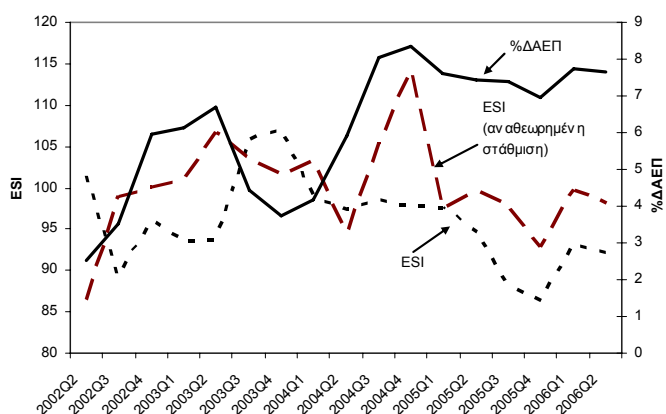
Στα πλαίσια έρευνας για τη δημιουργία οικονομετρικού μοντέλου με σκοπό τη διενέργεια προβλέψεων βασικών μεγεθών της Κυπριακής οικονομίας, το ΚΟΕ προχώρησε σε λεπτομερή ανάλυση των επιμέρους απαντήσεων/μεταβλητών που περιέχονται στις ΕΟΣ, για να διερευνηθεί η δυνατότητά τους να χρησιμοποιηθούν σε αυτά τα πλαίσια. Τα αποτελέσματα δεν είναι ενθαρρυντικά. Ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισής τους (correlation coefficient) με πραγματικά οικονομικά μεγέθη είναι πολύ χαμηλός και δεν μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα. Για παράδειγμα, οι μεταβλητές των προσδοκιών για το λιανικό εμπόριο και τη μεταποίηση παρουσιάζουν πολύ χαμηλούς, και στατιστικά ασήμαντους, συντελεστές γραμμικής συσχέτισης με το ρυθμό μεταβολής του αντίστοιχου όγκου παραγωγής. Το ίδιο αποθαρρυντικά είναι και τα αποτελέσματα της γραμμικής συσχέτισης των μεταβλητών προσδοκιών των κατασκευαστικών εταιρειών με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ. Τα αποτελέσματα για τον τομέα των υπηρεσιών και τους καταναλωτές είναι καλύτερα, παρόλο που και σε αυτές τις περιπτώσεις αρκετοί συντελεστές γραμμικής συσχέτισης παρουσιάζουν αντίθετο πρόσημο από ότι αναμένεται. Αυτά τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τα προηγούμενα συμπεράσματα από τα Διαγράμματα 1-3, ότι δηλαδή οι δείκτες αυτοί και οι επιμέρους μεταβλητές που τους αποτελούν δεν προσφέρονται για πρόβλεψη του ΑΕΠ της Κύπρου.

Εκ πρώτης όψεως, η έκταση του προβλήματος στην περίπτωση της Κύπρου (με την έννοια ότι αυτό παρουσιάζεται σε όλους τους τομείς) υποδηλώνει ότι είναι απίθανο να πηγάζει από την ανταπόκριση των ατόμων που λαμβάνουν μέρος στην έρευνα, αφού σε τέτοια περίπτωση κάποιες από τις απαντήσεις, από ορισμένους τομείς, θα έπρεπε να περιείχαν χρήσιμες πληροφορίες, διότι δεν είναι δυνατόν όλοι οι συμμετέχοντες στην Έρευνα (και στους πέντε τομείς) να δίνουν παραπλανητικές ή μεροληπτικές απαντήσεις.

Πώς συγκρίνεται η Κύπρος με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες;

Για να διερευνηθούν κάποιες ερμηνείες αποτυχίας των στοιχείων εξετάζεται, με τη χρήση οικονομετρικών μεθόδων, κατά πόσο ο δείκτης ESI, καθώς και οι επιμέρους ερωτήσεις (μεταβλητές) που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή του, έχουν στατιστικά σημαντική σχέση με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στις ΕΕ25 κατά μέσο όρο και σε κάθε χώρα ξεχωριστά. Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης δείχνουν ότι ο δείκτης ESI περιέχει σημαντικές πληροφορίες για την πρόβλεψη του ΑΕΠ στις ΕΕ25 κατά μέσο όρο αλλά και σε αρκετές χώρες ξεχωριστά, περιλαμβανομένων και νεοεισαχθέντων χωρών όπως η Τσεχία, η Πολωνία και η Σλοβακία. Στην περίπτωση της Κύπρου ο δείκτης ESI, όπως

Διάγραμμα 3: ESI, ESI με αναθεωρημένη στάθμιση και ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ Κύπρου



Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Κύπρο

υπολογίζεται από την ΕΕ αλλά και αυτός με αναθεωρημένες σταθμίσεις, δεν έχει αξιόπιστη (στατιστικά σημαντική) σχέση με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, ώστε να αποτελεί χρήσιμο δείκτη για σκοπούς πρόβλεψης της οικονομικής μεγέθυνσης.

Κοιτάζοντας τις επιδράσεις των διαφόρων ερωτήσεων που αποτελούν το δείκτη ESI ξεχωριστά, συμπεραίνεται ότι περιέχονται χρήσιμες πληροφορίες για σκοπούς πρόβλεψης του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ, για τις ΕΕ25 κατά μέσο όρο, (α) στις απαντήσεις των καταναλωτών αναφορικά με την ανεργία, τη χρηματοοικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους επόμενους 12 μήνες και την πιθανότητά τους να αποταμιεύσουν και (β) στις απαντήσεις για την εξέλιξη των πωλήσεων τους περασμένους 3 μήνες και το επίπεδο των τρεχόντων αποθεμάτων στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Όμως, στην περίπτωση της Κύπρου ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ δεν φαίνεται να εξηγείται από καμία από τις πιο πάνω μεταβλητές, άρα καμία από αυτές δε θα είναι χρήσιμη για σκοπούς πρόβλεψης του ΑΕΠ. Αντίθετα, η ανάλυση δείχνει ότι σε τουλάχιστον 13 από τις 25 χώρες—ανάμεσα στις οποίες και νέες χώρες μέλη όπως η Τσεχία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Πολωνία, και η Σλοβακία—οι έρευνες αυτές περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες για πρόβλεψη του ΑΕΠ.

Συμπεράσματα και εισηγήσεις

Προκαταρκτική έρευνα που διενήργησε το ΚΟΕ δείχνει ότι οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Κύπρο δε φαίνεται να περιέχουν ουσιαστικές πληροφορίες για πρόβλεψη του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ. Ποιοι είναι οι λόγοι που εξηγούν τα αποτελέσματα αυτά στην περίπτωση της Κύπρου; Πιθανότατα, υπάρχουν τεχνικής φύσης προβλήματα στη διεξαγωγή της Έρευνας. Το γεγονός, για παράδειγμα, ότι η Έρευνα διεξάγεται τηλεφωνικά πιθανόν να δημιουργεί προβλήματα, ιδιαίτερα για τις επιχειρήσεις, που ενδεχομένως να πρέπει να προστρέξουν σε λεπτομερή στοιχεία πριν να είναι σε θέση να απαντήσουν τα ερωτήματα. Επιπλέον, προβλήματα μπορεί να πηγάζουν και από την αναρμοδιότητα των ατόμων που απαντούν εκ μέρους των επιχειρήσεων ή/και των νοικοκυριών. Ακόμη, η τάση για παράπονα, η καχυποψία και άλλα συναφή αίτια δυνατόν να οδηγούν στην απόκρυψη της πραγματικής οικονομικής κατάστασης των ερωτούμενων επιχειρήσεων και νοικοκυριών.

Το ΚΟΕ θα εξετάσει τρόπους βελτίωσης της ποιότητας των στοιχείων που συλλέγονται από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην Κύπρο όπως είναι, για παράδειγμα, το «φιλτράρισμα» των στοιχείων βάσει συμπληρωματικών πληροφοριών, η διαφοροποίηση του ερωτηματολογίου ή/και της δειγματοληπτικής μεθόδου κλπ. Απώτερος στόχος είναι τα στοιχεία που συλλέγονται να περιέχουν τις πληροφορίες που χρειάζονται για την πρόβλεψη βασικών μεγεθών της οικονομίας, ώστε να καλυφθεί αυτό το κενό οικονομικής ανάλυσης που υπάρχει σήμερα στη χώρα μας.

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Γιώργος Χατζηαναστασίου, πρώην Γενικός Διευθυντής του Συνδέσμου Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Γεώργιος Θωμάς, **Κεντρική Τράπεζα Κύπρου** (Ανώτερος Διευθυντής Οικ. Ερευνών και Στατιστικής)
Μιχάλης Καμμάς, **Σύνδεσμος Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου** (Γενικός Διευθυντής)
Ελπίδα Κεραυνού-Παπαηλιού, **Πανεπιστήμιο Κύπρου** (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)
Ελπινίκη Κουτουρούση, **Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων** (Γενική Διευθύντρια)
Ανδρέας Μολέσκης, **Γραφείο Προγραμματισμού** (Γενικός Διευθυντής)
Πάνος Πασααρδής, **Κέντρο Οικονομικών Ερευνών** (Διευθυντής)
Αντρέας Χαραλάμπους, **Υπουργείο Οικονομικών** (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)
Λούης Χριστοφίδης, **Τμήμα Οικονομικών** (Πρόεδρος)

Οι απόψεις που εκφράζονται στα 'Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής' είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του Σχολίου, με αναφορά στο παρόν άρθρο και τους συγγραφείς του.